

Anglické muzeum vyřazuje unikátní čs. tramvaj Tatra T4D

01.10 2025 19:36, Libor Hinčica, Tramvaje

Sbírku anglického tramvajového muzea (*National Tramway Museum*) by měl opustit unikát v podobě tramvaje Tatra T4D v obousměrném provedení (ZT4D) původem z německého Halle. Muzeum se rozhodlo vůz darovat zdarma případným zájemcům s tím, že preferuje předání do muzejních sbírek či některému z dopravců. Nový vlastník však musí zajistit nákladnou přepravu z Velké Británie do nového působiště.

Pro obsluhu tramvajové trati ke konečné Merseburg Zentrum (linka č. 15) bylo zapotřebí využívat obousměrné vozy, neboť z prostorových důvodů zde nebylo možné vybudovat smyčku. Po vyřazení posledních dvounápravových vozů převzaly tuto roli tramvaje Tatra T4D, přičemž bylo využíváno spojení do souprav tzv. PX (zadními čely k sobě). Pro přepravu pasažérů se pak využíval vždy jen vůz ve směru jízdy, což se jevilo jako nehospodárné. Závod ČKD Tatra nicméně nebyl schopen vyhovět požadavku na dodání obousměrného sólo vozu o šířce 2,2 m, a tak se úkolu zhostily podnikové dílny dopravce.

V roce 1983 byla provedena první vzorová rekonstrukce vozu ev. č. 901 z roku 1969, přičemž po jejím dokončení byl typ nově označen jako ZT4D. Na zadním čele bylo zřízeno plnohodnotné zadní stanoviště, s výjimkou hlavního přepínače, který zůstal zachován pouze v kabině „A“. Přepínání mezi stanovišti (volba směru jízdy) bylo zajištěno speciálním klíčem. Třetí dveře na pravé straně vozu byly zaslepeny, na levé naopak dvoje dveře přibyly, přičemž ty druhé („prostřední“) byly oproti dveřím na pravé straně vozu mírně zúženy, neboť bylo nutné vypořádat se s jejich umístěním do pozice mezi okenními sloupky a zástavbu motorgenerátoru. Provedenými úpravami klesl počet míst k sezení na 18. Originálně byla tramvaj vybavena dvěma polopantografovými sběrači (fotografii si lze prohlédnout například zde), přičemž hlavním úkolem druhého sběrače bylo zajištění správné funkce přestavování výhybek. Sběrač byl nicméně plnohodnotný a šlo jej používat i k odběru proudu.

V takovém případě bylo nutno použít speciální přepínač situovaný zhruba v polovině vozu.

Tramvaj ZT4D ev. č. 902 v tramvajovém muzeu ve Velké Británii. (foto: Jim Dignan)

Elektrická výzbroj zůstala zachována v provedení umožňujícím spojení s dalšími vozy Tatra T4D, v praxi k tomu ale nedocházelo. Obsluha linky č. 15 byla zajištěna pouze jedním sólo vozem, přičemž jako rezervní byl v roce 1984 po vzoru prvního vozu rekonstruován i druhý vůz ev. č. 902. Obě tramvaje pak byly v Halle využívány až do roku 2003, kdy je bylo možné po dodávce nových tramvají vyřadit. Vůz ev. č. 901 byl následně zařazen (pod historicky nesprávným ev. č. 900, neboť ev. č. 901 již bylo obsazeno jiným exponátem) do sbírek podnikového muzea, tramvaj ev. č. 902 byla nabídnuta k odprodeji, čehož využilo britské muzeum *National Tramway Museum*, jež si vůz dne 2. 2. 2005 formálně po provedené zkušební jízdě převzalo. Fakticky ale netypická tramvaj opustila Německo až po několika týdnech, neboť v Lipsku byla ještě domluvena výměna podvozků (z úzkého na normální rozchod). V letech 2005 až 2007 byla tramvaj příležitostně provozována v Anglii na muzejní trati o délce cca 1,5 km (*Crich Tramway Village*), následně ale sloužila už jen jako statický exponát a 22. 5. 2018 byla dokonce převezena na základě dohody do tramvajového depa (*Rigby Road*) v Blackpoolu. Tam přebývala po dobu čtyř let, než se 21. 4. 2022 navrátila zpátky do městečka Crich.

Jelikož pro vůz nebylo využití a muzeum muselo přistoupit k revizi své sbírky, rozhodlo se, že tramvaj vyřadí a daruje, a to pokud možno někomu, kdo bude schopen zajistit pro vůz další budoucnost. Zájemci se mohou hlásit do 10. 10. 2025 na e-mail kurátorky sbírky kate.watts@tramway.co.uk, případně telefonicky (+44 01773 854338).

Doplňme, že i po vyřazení tramvaje ZT4D ev. č. 902 bude nadále v anglické sbírce jedna tramvaj

původem z Československa zastoupena. Od roku 1968 vlastní muzeum pražský dvounápravový vůz Ringhoffer ev. č. 180 (původně správně 266) z roku 1908, který v poválečné éře sloužil i v Olomouci (do roku 1967 pod ev. č. 61).

The National Tramway Museum

Crich, Matlock, Derbyshire, DE4 5DP

www.tramway.co.uk

Notice of Disposal and Invitation for Expressions of Interest:
Electric Tramcar Halle an der Saale (HAVAG) Tramways No. 902

As the result of a collections review, the National Tramway Museum (Tramway Museum Society) is seeking to dispose of **Halle an der Saale (HAVAG) tramcar No. 902 -** a single deck; all-enclosed bogie electric tramcar, built in 1969.

Timeline of Halle 902:

- 1969 – 2005: Operational on original tramway (Halle, Germany)
- 2005 – 2007: Imported to the UK and operational at Crich Tramway Village.
- 2007 – May 2018: Withdrawn from operation and on static display at Crich.
- May 2018 – 2022: Stored at Rigby Road depot, Blackpool.
- 2022 – present: Returned to Crich and placed in off-site storage nearby.

Our aim is for Halle 902 to remain in the public sector if possible, and we are inviting expressions of interest from organisations who would be interested in acquiring this vehicle. Museums, heritage organisations and transport organisations intending to offer public access to the vehicle will be prioritised in the first instance, but all expressions of interest for any use will be considered. Halle 902 is being offered free of charge. However, all removal and transport costs will be the responsibility of the acquiring organisation.

Closing date for expressions of interest: 10 October 2025. For further information, photographs, and a detailed description of the history and condition of the vehicle, please contact:

Kate Watts, Curator: Email: kate.watts@tramway.co.uk **Tel. 01773 854338**

Url: Anglické muzeum vyřazuje unikátní čs. tramvaj Tatra T4D